

M A G Y A R K U R I R

Bécsből, Pénteken, October' 19-dikén 1821.

Török Birodalom.

A' Porta folytában organizálja az Insurgensek ellen küldetendő sereget. Ásiából is naponként érkeznek által a' seregek, 's ezek is részint a' Duna mellett találtató várakba, részint Rumeliába és Moreába az ott lévő seregeknek erősítettésekre küldtetnek. Már a' tábori fő Sáfartörök (Musul-Eminisek) is kineveztetek. —

A' Salonich mellett összesereglett Török seregek még nem verheték egészen ki a' Cassandra' öble mellett lévő félszigetet az Insurgenseket. Ezeknek tellyes kihergetésére a' Kapidschi-Baschi Ebul-Kahut-Mohammed-Pascha, küldtetett, mint Salonichi Helytartó oda. Ez, Három Lófar-kú Pascha. September' 19-dikén adatta-fel néki a' Porta a' Becsület' bundáját. Ennek Salonichbe lejendő megérkezésével azonnal kettőztetett erővel ismét hozzá fognak a' Paschák az Ali Depedelenli (Janinai) Pascha ostromoltatásához is, a' kiről már illy sok féle hazug hírek repdestek szerteszélllyel Európában, és a' kit a' Török vezérek csak azért nem győzhettek-meg illy sokáig, hogy az ellene rendeltetett hét Paschák közül háromnak, seregeikkel egyetemben, a' Moreai Rebellisek ellen kellett fordítani.

A' Török hajós sereg, mint mondják, Cerigo felé vette evezését: a' Görög hajók pedig valósággal bevonták magukat a' magok szigeteik közzé, hogy friss eleséget 's hadi készületeket rakjanak-fel, 's romlásait megföldozgassák. A' Török

Admirálisokból álló Tanács azonközben nem régen ismét egy fő tekintetű Deputatust küldött-el az Archipelagusra, hogy ezen szigeteknek Görög lakosait még egyszer hívja-meg, 's őket egy felől engedelmességre intvén, másfelől legnagyobb hitelességgel tegye bizonyosokká affelől, hogy a' Porta őket minden szabadságaikban 's jusaikban szentül meg fogja tartani.

Olly hir kerekedett szárnyra, hogy Moreát Ipsilanti Dömötör, mint Ipsilanti Sándor az Oláh Fejedelemségekben cselekedett volt, nagy bosszankodással odahagyta volna, 's Hydra szigetére menvén által, annét éppen olly hangú bucsuzó Proklamációt intézett volna a' Moreai Görögökhöz, mint Ipsilanti Sándor intézett volt az Oláh Fejedelemségekben elszélesztetett Insurgensekhez, melyet annak idejében kihirdettünk. Ezen Dömötör' Proklamációja is megfordult már némely kezeken: de talátnak, kik olvasván kételkednek azon, hogy igaz kútfőből vette volna származását; erre nézve közönségessé se' tették.

I r l a n d i a.

A' Limericki Grófságban ismét hallatlan bünöknek és gyilkosságoknak kellett eléfordúlni, a' melyek ugyan ezen tudósításban nem beszéltetnek elé, hanem, hogy nem valami csekélységek voltak, ki lehet a' Ministeri Kurirnak itt követhető szavaiból hozni: —

„Ezen dologban (így szoll a' Kurir),

a' Politziai tisztéknek 's egyéb Elöljáróknak kellett valamely gondatlanságot elkövetni: mert nagyon különösnek látszik lenni, hogy a' ragadozó Bándák éjjelenként sok mértföldnyi helyeken le 's fel csavarogván, a' falukon házakat és csüreket felgyujtanak 's hirtelenséggel úgy eltűnnek, hogy tellyességgel ki nem lehet nyomozni, hova rejtették - el magokat. Más Országokban abból, hogyha az illy gonoszok megsebesítettnek, nyomokba lehet akadni; itt nem. Itt gyakran megtörténik, hogy némelylek megsebesítettnek, 's azután még se' lehet reájok találni. Több az, hogy az Orzáglószék jutalmakat hirdettet - ki azoknak számára, kik olly szerencsések lehetnének, hogy ezen gonoszokat felfedezhessék; 's ennek sincs semmi sikere, mellyet onnet lehet megmagyarázni, hogy az Irlandiai köz nép, mint látszik, most azt a' módot szokta - meg, hogy azok ellen, kik az efféle eléforduló szerencsétlen esetek alkalmatosságával valami bizonytságot tesznek, minden féle erőszakoskodást elkövet. September' 23 - dikán, vasárnapon, két férjfi és két aszszony emberek, Limmerickből, hol az Esküdttek' ítélőszéke előtt valami efféle dologban mint tanuk bizonytságot tettek vala, honnyokba vissza felé útozván, Ardagnál megtámodtattak 's úgy megverettettek, hogy egygyik közzülök a' következett napon meghalt. A' más hármak Newkastle felé vévén futássokát, ott a' lakosok nagyon gorombán fogadták őket 's olly kegyetlenek voltak, hogy ablakaikból forró vízzel öntözték őket 's kövekkel és téglákkal hajgálták, annyira, hogy ezekhez sincs reménség, hogy sebeikből kigyógyuljanak. Mások, ugyan ott, olly dühösen viselték magokat a' szerencsétlenek eránt, hogy éppen templomban lévén 's halván, hogy künn mi történik, a' templomból kisza-

ladtak, 's ők is nékiék estek a' szerencsétleneknek. Ugyan ezen napon történt (ezeket mind a' Kurir beszéli), hogy 100 felfegyverkezett emberek Shanagolden nevű falura, a' hol fegyvert gondoltak lenni, reárontván, a' postaházat és a' politziai házat megvisitálták, 's a' mi fegyvert találtak, mind elvitték. Más helyeken is fordultak efféle erőszakodások elé. "

Francia Ország.

Ezen Orzágnak több Departamentjeiben most választják a' képviselőknek egy 5-töd részét, minthogy a' fennálló Constitúciónak rendelése szerint a' második Kamara, vagy Követek' Kamarája, esztendőnként csak egy - ötöd részint szokott megújittatni. A' most, már eddig véghez ment választási esetekről így irtak Párisból Oktober' 5 - dik napján: — "

„Naponként újabb - meg - újabb tudósításokat veszünk azon Departamentekből, mellyek az ötödik Sercesben vagynak, affelől, hogy miként ütött - ki azokban a' mostani választási munka. Ez eddig még nagyobbadon mindenütt a' Liberálisoknak volt kedvező, az az, nagyobbadon úgy ütött - ki, hogy a' választattak a' bal oldalon, vagy pedig a' közép ponton lévő székeken fognak a' Kamara' szálájában ülni. Sant - Aignan Ur, ki azért, hogy a' bal oldallal tart (Liberalis), az Észak - parti Departamentben a' Prefektusságból letéte-tett vala, Nantesben, a' voksoknak nagy soksága által Képviselővé választott; Rheimsben egy gazdag fábrikus, Luc - Jobert, a' Ternaux' Kompanistája, ki Rheims' részéről eddig is a' Követi kamarában ült mint Képviselő, most ismét azzá választott. Hasonló Liberálisok választattak Caenben, Falaisében, Boulognében, és Bayeuxben is. A' Sequane - s - Oise Depar-

tamekben választatott 4 Követe közzül hárman nyilvánosságos Liberálisok, úgy mint: Exprefektus Báro Delaire, Jouvenel a' Versalliai öreg Polgármester, és Bouquet nevű, 's több mások számosan. Calvadosban is mind Liberálisokra esett a' választás. — A' Ministeri részről még eddig csak ötön, a' jobb vagy Roayalista oldalra tartozók közzül pedig csak négyen neveztetnek ezen tudósításokban, hogy választattak volna: hanem a' Déli Departamentekből még ezen tudósításnak megindulásakor nem érkeztek volt meg a' választási laistromok.

A' Párisi Ujságlevelekben illy tudósítás találtatik Perpignanból a' Spanyol Országi Sárga-hidegről Sept. 28-dik napjáról: —

„Ezen pusztító ostor a' Sárga-hideg, Spanyolországban még mind jobban jobban terjed. Barcellonának, Katalonia' fő városának, külső városában Barcellonettében még dühösködik, 's a' belső városban is naponként terjed. Már a' Montjuich nevű erősségbe is bekapott. Tortosában, Fragában, Mequinezában egymásra halnak az emberek. Már Palmában Majorka szigete' fő városában is megmutatta magát. Ennyiben áll az a' halottakról szolló Bülletín, mellyet Barcellonában az egészségügyelő Biztosság a' mult héten kiadott. Sept. 19-dikétől fogva 25-dikéig Barcellonettében a' halottak száma 224-re a' ragadó nyavalyásoké 339-re, Barcellonában a' halottaké 143-ra a' nyavalyásoké 303-ra telet. De ezek közt csak a' közönséges Ispotálybelieket kell értenünk. A' magános házakban se' kevesebb a' halottak 's betegek' száma, úgy hogy minden napra lehet 80-ant — 100-zat tenni. Már most könyörületesebben kezdtek a' szegény Barcellonai lakosokd bántái; meghívattattak a' Kataloniai lakosok általjában, hogy nyomorult

hazájokfijaihoz minden kitelhető segedellel viseltessenek. A' Frantzia határszéleken semmi el nem mulasztódik, hogy ezen Ország a' pestistől megőriztethessék. Négy vég-pontokon négy ispotályok állítottak-fel, mellyekbe minden gyanus emberek bevitettetnek. Két emberek azoközben a' hármas kordon 's legszorosabb vigyázás mellett is próbát tettek, hogy Frantzia Országba titkon belophassák magokat, de mind ketten életjekkel fizettek. Egygyik közzülök portéka-belopó kereskedő volt; ez, az első kordonon szerenésesen általverekedett, ámbár itt is utánna löttek, de nem találták. A' második kordonnál azoközben úgy érték, hogy egyszerre elesett. A' másíkról nem tudják, hogy mi czéllal akarta magát éjczakának idején 's tekervényes úton Frantzia Országba belopni: de ezt is meglátták 's agyon lötték. Az efféle esetek ugyan (így végzi szavait a' tudósító) nagyon keservek: hanem azt látván, hogy éppen határunk mellett a' ragadó nyavaja szomszédainkat vesztegeti, 's töllök bennünket is minden pontokon fenyeget, természet szerint való dolog, hogy ezen esetben magunk' megtarthatásán kívül minden egyéb tekinteteket fére kell tennünk. Ilyenkor nincs szentebb kötelesség, mint a' keménység.“

Spanyol Ország.

Mínthogy a' rendkívül való Cortesek gyűlése Fő és Vice Elölülőjinek neveiket az elsőbb tudósítások összezavarták, ezen hiába az újabb tudósításokban úgy igazított-meg, hogy a' Majorkai Püspök Vallejó Ur Fő Elölülővé, Paul Ur, az Amerikai egygyik Követ pedig Vice-Elölülővé választatott.

Azon napon, mellyen a' rendkívülváló Cortesek a' tagok-üléseket kinyitották, egy újabb Ujság állott-fel Madridban, illy

nevezet alatt: *Antorcha española* (Spanyol Fáklya.)

A *Saguntumi* nevet viselő Lovas Regiment, a' melly eddig Madridban volt őrizeten, sietve eltávozni kéntelenített ezen fő városból, azért, hogy úgy mutatta ki magát, hogy a' nyughatatlankodókhoz szit, és hogy őket a' September 18-dikán történt népzendülés' alkalmosságával segiteni is kész lett volna. Azt beszélik felölle, hogy mikor a' nép a' Riegó' képét az Országlószék' akarattja ellen proccessióval Madrid' uczájin le's felvitte, ezen Regiment már az *Atoccha* nevű kapunál ló-háton ült, 's a' Regimentet maga az Oberster éppen ezen gondolatlan lépésre buzdította, a' midőn a' Királyi testőrzo seregtől, a' melly tölle nem messze állott, olly izenetet kapott, hogy ha a' nevezett Regiment csak egy lépést fog előfelé tenni, a' Testőrzo Batalionok azonnal tüzet fognak reá adni. Ezen hathatós izenetnek lehetett köszönni, hogy a' mondott napon történt lármának rosszabb következései nem lettek.

Ujabb Tudósítások.

Az Anglus Király Oktober' 8-dikán délutánni 3 órakor Herrenhausenbe megérkezvén, ott 9-diket nyugodalomra fordítani, 's 10-dikben Hannoverába fényes pompával bemenni szándékszott. Király ő Felsége személyesen és igen barátságosan meghivta az ő Felsége' látására ide útozott Austriai-Estei Ferdinandus Fő Herceget, hogy ő Felségét ezen bemene-teli pompán, a' hasonlóképpen itt jelenlévő Királyi két, úgy mint Cambridgei és Cumberlandi Hercegekkel egygyütt, kísérje.

Nagy Britannia. — A' Ministeri Kurirban olly Hirdetést tétettek Bertrاند és Montholon Grófok közönségessé: — London Oktober' 2-dikán. Uram! Több

munkák jöttek nyomtatásban ki vagy hirdettettek ki, nyomtatásra, olly czim alatt: „Manuscrit venu de Sainte-Helène, Pensées, Maximes, Mémoires secrets, Napoleon peint par lui-même, Chagrins domestiques, Vers etc. etc.“ — mint ha mind ezek Napoleontól valók volnának. Ezek nem tölle valók; mind ezek költemények. A' Napoleon' kézírásai még eddig senki-nek által nem adattattak. Kérjük az Urat, hirdesse ki ezen levelünket. Alairták: — „Gróf Bertrand; Gróf Montholon.

B é c s.

Császár és Király ő Felsége kegyelmesen méltóztatott Cs. K. Titkos Tanácsost, Lovasság' Generálisát, az Udvar Hadi Cancellaria' Vice-Elölölőjét, egy régi Magyar Nemes Házból való származású, 's az ő Cs. K. Felsége Német Örökös Országai-beli Báro Stipsicz József Ur ő Excellen-tziáját, a' Fels. Cs. Ház 's a' Státus eránt bizonyított sok hasznos szolgálatai által szerzett nagy érdemeire való tekintetből ezen esztendőben Febr. 21-dikén Magyar Országí Báro'vá és Mágnássá is kinevezni. Tegnap Bécsben a' Szent István Érseki templomában ismét nagy misével és De Deum énekléssel innepeltetett a' Lipsiliai útközet' emlékezetes napja. Az itt lévő őrző sergek a' Glaszin egész parádében állván, 's a' bástyákra nagy szerű ágyuk szegezettvén ki, Salvét löttek, 's a' két Udvari theatrumokon ezen estve begyűlt pénz, az Invalidusok' segittségére fordított.

Doktor Pohl Ur egy hajóval, mellyen minden féle Brasiliai nevezetes teremtmények, 's egyebek közt három Brasiliai úgynevezett Vad emberekből (apá-ból, anyából, 's ezeknek egy gyarmeké-ből) álló familia hozattattak, Bécshez a' Dunán megérkezett, 's a' ritkaságok a' magok kirendelt helyeikre vitettettek.

Magyar Ország.

Gömör Vármegyéből Octob. 4-dikén 1821. — „Jeles Öröm Innepi pompát szemlélt Nemes Megyénk Pelsützön, e' folyó Oct. 4-dikén, mint Kegyelmes Uralkodó I. Ferentz Királyunk, és Urunk neve napján. — Ugyan is: Mélt. Cs. K. Tanácsos Kis Csoltói és Pelsützi Ragalyi Ábrahám Ur Tek. Ns. Torna Vármegye nagy Erdemü Első Al-Ispánja, Királyi kegyelemből nyert Pelsützi Uradalmában, és az ahoz tartozandókban, leendő törvényes beiktatása határnapjának, (ez által is jobbagyi igaz hűségét bizonyítván) Ferentz napját választá. — Valamint a' tárgy, úgy a' köz öröm is, kettős, 's annál fogva elevenebb, és érzékenyitőbb, leve. — Megszülvén az egész hetekig tartott essözések, Öröm Innepünkre az Ég kiderüle, 's úgy látszott, hogy nem tsak az erköltsi világ, de a' külső természet is, tiszteletben tartja, hív szolgájával együtt, kegyes Fejedelmünket, 's mint egy kiméli azt. — Reggel Isteni tisztelet tartatott, először is a' Ns. Vármegye kápolnájába, a' hol Ro'snyai Püspök Galantai Gróf Eszterházi ö Méltósága mondván példás áhitatossággal a' Szent Misét, ezután a' városi tágas Reformátum Templomba gyülekezvén, a' különböző felekezetü, számtalan Uri, és köz rendek, T. T. Terhes Sámuel helybéli városi Prédikátor Ur, minnekutánna Felséges Királyunk betses életéért, Országunk Nagyjaiért, a' Földes Urakért, 's az egész Magyar Népért; buzgó szívvel imádkozott, egy Oratiót tartott, az alkalmatossághoz képpest, mellyel megnyugtatta a' panaszkodó szegényeket; megmutatta, hogy a' legalacsonyabb polgár élete is, olly boldog, 's édes lehet, már itt e' földön is, mint a' leggazdagabb 's hatalmasabb Földes Uré, vagy

Királyé; megmutatta, hogy senki sinte megtsalva; — hogy az Osztály, az Élet örö mire nézve, nem igazságtalan, 's a' gondviselésre nem lehet panasz! — Kijövé a' templomból a' sokaság, egy, az útszán, ahoz alkalmaztatott sátor alatt, az úgy nevezett Homo Regius, valamint édes Magyar Hazáját, úgy közelébb Gömört, szerető, 's viszont szeretett Második Vice Ispán Tek. Abafalusi Abaffy Károly Urnak előre botsátott, és béfejező igen érzékeny, 's háládatossággal tellyes beszédjei közben, Jászói Conventualis Fő Tisztelendő, és Méltóságos Bátor Fischer Urnak is jelenlétében, a' még egyszer aunyi számba szaporodott temérdek sereg emberek előtt, a' kegyelmes Királyi Adomány - Levél, egymást ért sűrű ágyuk dörgései között, felolvastaték: melyben a' Méltóságos Impetrátor Urnak szép érdemei elő számláltattak, hűsége megismértetik, és jutalmúl Pelsütz városának felivel, 's a' hozzá tartozó rész jószágokkal, megajándékoztatik. — Délben a' Ns. Vármegye szálájában, a' mellett két szobákba 's a' hosszú folyasókon, ezen felyül, a' tisztelt Méltóságos Curialis házánál, öt száz személyekre terített gazdag asztaloknál bámulni lehetett, a' szakátsi mesterséget; ürültek a' magyar nemes borokkal tölt öröm poharak; Felséges Urunkért, kedves Nádor Ispányunkért, a' Koronaörökös, és a' nagy reményü Ferentz Királyi Hercegekért; a' Méltóságos Impetrátor, Homo Regius, és mások egésségekért; durrogtak az ágyuk a' hegyeken, 's ide le a' sajó vize partjain is. — Az ebéd pompája bévégződött, az által, hogy 300 nyomtatványokba kiosztattak az asztalnál ülő vig Uri Rendeknek, azon Lantos öröm versezetek, mellyeket halgatóji, nagy szívü Földes Uroknak tiszteletére, fellyebb nevezett T. Prédikátor Terhes Sámuel Ur

Ur, egy szörnyű Basányi forma Bikát vá-
gatván-le a' por sereg számára, melyet
egészen süttöttek, 's folyván a' sok hordó
bor kádiban, magas helyről szép volt néz-
ni, hogy törekedtek a' bohók szelni az
egész Bikából, 's innya a' borból, mikép-
pen törték össze egymás kantsóit 's kan-

tal, melyet tsergathni akartak; némely
falunak nints mind össze annyi edénye,
mint a' mennyi, tsak tserép, azon helyen
maradt; de semmi közel oda Gitzze. —
A' város estrére Felséges Királya, 's új
Földes Ura eránt való tiszteletből 's szere-
tetből, szépen kivilágosítá, ékes magas
tornyát, öröm Versek égtek ablakaiban.

Egyik ablakban égtek ezek a' sorok:

„Éllyen jó Királyunk Első Ferentz, a' kit
„Bal sors el nem tsüggeszt, kedvező nem vakit
„Ki nekünk ma szives örömet okozta
„Hogy jó Földes Urral megajándékoza.

A' másik ablakban ezek:

„Éllyen Földes Urunk Pelsützi Ragályi! az Isten
„A' ki kövekből is fiakat, ha akarja teremthet,
„Mint Ábrahámnak, neki is Maradékot adjon. —

A' kellemetes, barátságos Impetrator Ur,
bált is adott kedves vendégeinek, maga
jó példával menván elöl, tántzolt, nyílt
szívvel beszélt, 's mindenekbe kedvet, örö-
möt, 's bizodalmat öntött. — A' Méltóság-
os Impetratorné is, született Báró Dániel
Polixena Aszszony, ki valóban felemelke-
dett elméjére, emberszerető szívére, ne-
mes bátorságára, miveltségére, és olva-
sottságára nézve, aszszonyi nemének igaz
disze, örült mulató kedves vendégeinek,
szives barátneinak, örült a' többek közt
Szaboltsból feljött, szép lelkű kedves test-
vérjének, a' ma tántorithatatlan, s' igaz

Magyar Hazafi Tek. Toltsvai Bónis Sámuel
Ur szerelmes párjának, 's vele volt két
galamb kis aszszonyainak, kik az Olymp-
iai játékban győzött nemes ifjaknak is
elég jutalom lettek volna; — az elragad-
tatásig való vigság, és megelégedés tün-
döklött itten ki, minden vendégnek, min-
den mozdulatjából. — A' tántz szálának
egygyik vége, belől, gyönyörűen ki volt
világosítva. Egy keresztül szép mester-
séggel vont Olasz falon, sok szép festett
képek látszodtak, mellyek a' Királyi ke-
gyelmet, jóságot ábrázolták, mellyekre
felül deák versek voltak írva:

Egyre: Symbola rite micant.

Másra: Ueberior Pleno stat Regia Dextera Cornu.

Ismét: Lucida Francisci solius Gratia fulget.

Ismét: Principis Hic Factis adolescit Gratia nostri.

Az ajtó felett az esztendői jelentő irás:

Ovans curat et Lubens dicat Abrahamus Ragályi.

Ez a' nap előttünk kedves emlékeztető lesz! — szerencsés a' Magyar, hogy nem csak jó kenyere, bora, hanem a' mi legnagyobb, áldás, áldott jó Királya is van. A' jóság, a' legszebb tökéletesség, 's virtus, annyira természetéből foly ez

a' fő valóságnak, hogy e' nélkül semmi helyes megfogásunk nem lehet, az Isten-ségről. Természet szerint az ő földi képviselőjének a' Királynak ábrázatjába is, e' hát a' legszebb vonás. Éljen a' jó Király I. Ferentz! Éljen! Éljen!

Hazai Litteratúra.

A' Pesti Ujságban illy Tudományos Jelentés találtatik: — „Az élő nyelvek naponként tökéletesedhetvén, ditséretes Feladás volt Nemzeti nyelvünknek belső tulajdonait kifejteni, irását Filozofiai állításokra venni, és a' mostani Európai Culturához képest annak bővítése módját meghatározni. Ezen jeles Feladásokra készült Feleleteket a' Nemzeti Muzeum Tisztjeiből, és a' Ns. Vármegye tagjaiból állított Deputatio megvizsgálván, a' maga ítéletét Felső Nándor Ispányunknak, mint a' Nemzeti Muzeum, és a' Ns. Marczibányi Fundatio Protectorának, elejébe terjesztette. A' Nemzetünk' díszét öregbíteni kész Fő Herczeg a' tisztelt Deputatiónak kérésére magára vállalta, hogy önnön fő személye szerint vigye végbe az Erdemseknek szánt jutalmak kiosztását, és ez által hathatósan serkentse a' Hazafiakat a' Nyelvnek tudományos kimivelésére. Ö Fő Herczegségének tavai Mártzius 23-dikán végbe ment ezen nemes tettén tapsolt az egész Haza, és általa némelly derék Hazafiak arra gerjedtek, hogy a' jutalommal megtiszteltetett Feleleteknek kinyomtatására kívántató költségeket önként megajánolják. Ezen hazafiúi áldozatnak gyümöl-

tse az, melly mostanában illy cím alatt megjelent:

„Jutalom Feleletek a' Magyar „nyelvről a' Nemzeti Museum „1815, 1816, 1817-dik esztendei „Kérdéseire. I. és II. Kötet. Kiadta Horvát István a' Szécsényi Országos Könyvtár Örzője a' Magyar Nemzeti Museum mellett. Pesten Ns. Trattner János Tamás betűivel. 1821.“

Az 'első Kötetben találtatik: 1) A' Magyar Nyelv Dialectusairól való Értekezés Tek. Horváth Ádám Urtól. — 2) A' Magyar Nyelvnek új szavak, és új szóllás módok által való tökéletesítéséről, Gróf Teleki József Urtól. — A' második Kötetben 1) Egy tökéletes Magyar Szótár elrendeltetéséről, 's készítése módjáról, Gróf Teleki József Urtól. — 2) Próbátétel a' Magyar helyes irás Philosophiájáról, Tiszt. Kolmár József Urtól. — 3) A' M. Helyes irás fő rendszabásairól, Ts. Georch Illés Urtól. 4) Elmélkedés a' M. Dialectusról, Lexiconról, és Helyes írásról, Tisz. Gáti István Urtól.

Ugyan ezen tárgyról ekképpen szoll a' Tudományos Gyűjtemény' Septemberi Kötetében annak nagy érdemű tudós Redaktora: —

„Hasznos ezen Gyűjtemény a' Philo-

logiára nézve közönségesen is azért, hogy ez által Európa, nem tsak egy kellemetes 's gyökeres, de még igen kevésbé esmert nyelvvel, könnyebben megismerkedhetik; hanem, hogy ezen Gyűjteményben más élő 's kihalt nyelveknek Philosophiája is fejtegettetik. Hogy ezen Jelenet a' Magyar Philologiára nézve hasznos, arról, reméljük senki se fog kételkedni; mert a' Magyar nyelv Európában egyetlen egy (a' Slávot kivévén) mellyben még a' gyökerek fen állanak, 's azoknak jelentései is esmeretesek, 's ez által a' szó formálásra a' nyelv szépítésre igen alkalmas. A' Magyar nyelv az az egyetlen egy, mellyből valóságos Philosophiai nyelvet csinálni lehet, ő az az egyetlen egy, a' melly ha mindég előítélet nélkül való tudós, munkás férfiak által műveltetni fog, a' nyelvek ideáljához legközelebb járulhat. A' nyelvvel való bánásmód kétféle: a' szorossan Grammatikai, és a' Philosophiai. Az első tsak tsupa Mechanismus, tsupa kézi mesterség; mert a' nyelvet tsak a' jelenvaló állapotjában veszi 's elő adja annak belső Oeonomiáját, a' nélkül hogy a' tünetmények okaiba ereszkedne. Ez által a' nyelv semmit sem nyer, 's ez, a' millyenek ekkoráig Grammatikaink tsak arra valók, hogy az idegenek a' nyelvet megtanúlhassák; de a' nyelvet előbbre soha sem viszi. A' második először megismerkedik a' nyelvnek jelenvaló állapotjával, azt felbontzolgatja a' maga első Elementumaira, vizsgálja a' nyelv Geniust, egybe hasonlítja más nyelvekkel, az egyestől közönséges Törvényeket von le, 's azon Törvényekhez szabja a' most fen álló szavakat 's ha valamelyik szó a'

mértéket meg nem üti, azt mint kortszót, mint rosszat elveti, 's mást képez helyébe. 'S így nyer a' nyelv, így nyertek minden nyelvek, mert el kell már valahára hagynunk azon előítéletet, hogy tsupán tsak a' paraszt lehet fő auctoritás a' nyelv dolgában; mivel a' nyelvhez ész is kell, Tudomány is kell, izlés is kell. Azért örvendetes és igen is örvendetes a' Magyar Hazára nézve ezen Jelenet, mert először újabb bizonyosága, melly atyai kegyességgel ápolgatja a' Magyar nyelvet kegyelmes Királyunk, melly fáradhatatlan buzgósággal mozdítja elő a' Magyar nyelv virágoztatását szeretett 's tisztelt Nádor Ispánjunk; másodsor igen nagy lépés tétel már a' Nyelv Philosophiájában, a' miről sokan és igen sokan nem is álmodtak, hogy a' nyelv is, az a' nyelv is, mellynek fő auctoritása a' paraszt, a' Philosophiának tárgya lehessen. Igen nagy lépés tétel már a' Hazai Literatura dolgában; mert a' hol a' Nyelv nem képzett, a' hol a' nyelv széles, durva, faragatlan, szegletes, tsikorgó, hajlékonyság nélkül való, 's engedetlen, ott a' Literatura is szunyadozik. Beteljesedett a' Magyar Nemzetnek egyik óhajta, mert nyelve 's Literatúrája, közönséges és mély tanáskozásoknak tárgyává lett: meg vagyunk tehát győződve, hogy ezen Gyűjteménynek számos vevőji lesznek; azért is, hogy minden Magyar tulajdon nyelvét megismerni tanuljon, vagy legalább tsak azért is, hogy ezen munkák kinyomtatására a' Hazafiak által szánt pénz el ne vesszen, hanem inkább esztendőről esztendőre szaporodjék."

Thaisz.

Redaktor: Pánczél Dániel. Nyomtatja Nemes Hirschfeldi Stöckholzer Felix.
(Am rothen Thurm im Müller'schen Kunst-Gallerie-Gebäude Nro. 648).